

STREFA SCHENGEN – SZANSA CZY ZAGROŻENIE?

SCHENGEN AREA – A CHANCE OR A THREAT?

Streszczenie: Tematem rozważań w niniejszym artykule są zagadnienia związane z funkcjonowaniem strefy Schengen. Odniesiono się do genezy, istoty i znaczenia obszaru Schengen w procesie integrowania się państw na kontynencie europejskim. Przeanalizowano implikacje członkostwa w strefie Schengen w kontekście wolności i bezpieczeństwa państw. Zniesienie granic między państwami w Unii Europejskiej niesie za sobą zarówno pozytywne, jak i negatywne konsekwencje. Dokonana została również analiza badań własnych dotyczących społecznego odbierania funkcjonowania strefy Schengen.

Słowa kluczowe: Schengen, Unia Europejska, bezpieczeństwo

Summary: The subject of this article are issues related to the functioning of the Schengen area. Reference was made to the genesis, substance and significance of the Schengen area in the process of integrating the European continent. The implications of membership in the Schengen area in the context of the freedom and security of states were analyzed. The abolition of borders between states in the European Union has both positive and negative consequences. An analysis of own research concerning the social reception of the functioning of the Schengen area has also been made.

Keywords: Schengen, European Union, security

Wprowadzenie

Idea znoszenia kontroli granicznej na granicach państw europejskich ma ponad półwieczną historię. Nie rozpoczęła się ona w 1985 roku wraz z podpisaniem Układu z Schengen o stopniowym znoszeniu kontroli na wspólnych granicach między krajami Unii Gospodarczej Beneluksu, Francją i Republiką Federalną Niemiec, ale zrodziła się znacznie wcześniej, bo już w latach pięćdziesiątych dwudziestego wieku. Kraje skandynawskie, w ramach Konwencji z 1957 roku zawartej w Kopenhadze między Danią, Finlandią, Norwegią i Szwecją jako pierwsze zainicjowały współpracę mającą na celu znoszenie kontroli na granicach państw europejskich. W następstwie pozytywnych skutków współpracy zawarto Układ z Schengen. Jak każda inicjatywa, Układ ten niesie za sobą zarówno pozytywne, jak i negatywne konsekwencje. Debata wokół tego projektu oraz towarzyszące jej emocje dobitnie odzwierciedlają napięcia między ideą suwerennego państwa narodowego a ponadnarodową wspólnotą obywateli UE.

Tak sformułowana sytuacja problemowa prowadzi do sformułowania głównego problemu badawczego, który brzmi: w jakim stopniu funkcjonowanie strefy Schengen stwarza szanse, a w jakim zagrożenie dla bezpieczeństwa? W celu rozwiązania głównego problemu badawczego sformułowano następujące problemy szczegółowe: jak kształtowała się strefa Schengen? W czym wyraża się istota jej funkcjonowania? Jak ocenia się jej funkcjonowanie? Celem artykułu jest zestawienie sukcesów układu z Schengen z zagrożeniami, jakie stwarza.

Dobór metod badawczych w niniejszym tekście podporządkowano obszarowi badań i dążeniu do znalezienia wyczerpujących odpowiedzi na postawione pytania. Aby odpowiedzieć na pytanie, poddano analizie dostępne materiały i opracowania. Krytyczna analiza przedstawionego tam materiału pozwoliła wyodrębnić część wartościową pod względem merytorycznym dla niniejszego opracowania. Uzyskane w wyniku analizy i krytyki piśmiennictwa informacje pozwoliły na przygotowanie niniejszego opracowania. W rozważaniach zastosowano historyczną metodę genetyczną, która okazała się niezwykle pomocna przy eksploracji genezy zagadnienia powstania strefy Schengen. Oprócz tego niezmiernie istotną okazała się metoda sondażu diagnostycznego i analiza uzyskanych wyników.

Geneza i funkcjonowanie Strefy Schengen

Geneza strefy Schengen sięga 1974 r., w którym rozpoczęto działania mające na celu utworzenie tzw. unii paszportowej. Wynikiem końcowym miało być wprowadzenie jednolitych dokumentów dla obywateli państw członkowskich Wspólnot europejskich (WE) oraz zniesienia granic zewnętrznych tych państw¹. Przez dziesięć lat panował impas w działaniach zmierzających do wypracowania wspólnego porozumienia. Ostatecznie w maju 1984 r., przed szczytem Rady Europejskiej, ministrowie transportu państw członkowskich WE na posiedzeniu Rady Ministrów zobowiązali się do liberalizacji i harmonizacji zasad przekraczania granic. Decyzje te zostały poprzedzone konsultacjami niemiecko-francuskimi w Fontainebleau w dniach 25–26 czerwca 1984 r. Ich efektem było porozumienie w sprawie stopniowego znoszenia kontroli na wspólnej granicy². Podczas ww. szczytu powołano tzw. komitet Adonnino, którego zadaniem miało być opracowanie zasad jak najszybszego zniesienia formalności policyjnych i celnych przy przekraczaniu granic wewnętrznych na obszarze WE³. Zalecenia powyższego komitetu nie zostały przyjęte przez wszystkie państwa⁴.

Wówczas to Francja i Niemcy zdecydowały się na podjęcie samodzielnej próby osiągnięcia postawionych celów. W 1984 r. w Saarbrücken odbyło się spotkanie prezydenta François Mitterranda i kanclerza Helmuta Kohla, którego efektem było porozumienie francusko-niemieckie o stopniowym ograniczaniu kontroli na granicach wewnętrznych między tymi krajami⁵. Do układu postanowiły dołączyć państwa Beneluksu. W efekcie 14 czerwca 1985 r. w miejscowości Schengen w Luksemburgu doszło do podpisania układu między rządami państw Unii Gospodarczej Beneluksu, Republiki Federalnej Niemiec oraz Republiki Francuskiej w sprawie znoszenia kontroli na wspólnych granicach. Ostatecznie jednak umowa weszła w życie dopiero w 1994 r. i zaczęła obowiązywać 16 marca 1995 r. Umowę podpisały: Francja, RFN, Belgia, Holandia i Luksemburg. W listopadzie 1990 r. dołączyły Włochy, w czerwcu 1991 r. – Hiszpania i Portugalia, w listopadzie 1992 r. – Grecja, w kwietniu 1995 r. – Austria, a w grudniu 1996 r. – Dania, Finlandia i Szwecja. Konwencję podpisały także dwa kraje niebędące członkami Unii: Islandia i Norwegia⁶. 21 grudnia 2007 r. do strefy Schengen przystąpiło dziewięć państw: Czechy, Estonia, Litwa, Łotwa, Malta, Polska, Słowacja, Słowenia i Węgry, a w 2008 r. – Szwajcaria. Obecnie do przystąpienia do strefy Schengen zobowiązały się cztery państwa: Bułgaria, Rumunia, Chorwacja i Cypr⁷.

Układ składa się z dwóch części: pierwsza zawiera działania krótkoterminowe (które miały być zrealizowane do końca 1985 r.), natomiast druga – długoterminowe (które miały zostać zakończone w 1989 r.). W zawartym porozumieniu do środków krótkoterminowych zaliczono: wprowadzenie wspólnej odprawy granicznej, zastąpienie kontroli szczegółowej zwykłą kontrolą wzrokową przejeżdżających pojazdów, wprowadzenie możliwości przekraczania granicy dla mieszkańców terenów przygranicznych w dowolnym czasie, a także poza punktami kontroli granicznej, wprowadzenie ułatwień poprzez zniesienie szczegółowych kontroli dla kierowców trudniących się zarobkowym przewozem osób, a także transgranicznym transportem towarów. Natomiast środki długoterminowe zawarte w Układzie z Schengen obejmowały: całkowite zniesienie kontroli na wspólnych granicach wewnętrznych poprzez przesunięcie ich na granice zewnętrzne, harmonizację polityk wizowych i zasad wjazdu obywateli państw trzecich na teryto-

¹ P. Wawrzyk, *Polityka Unii Europejskiej w obszarze spraw wewnętrznych i wymiaru sprawiedliwości*, Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, Warszawa 2007, s. 40.

² *Tło historyczne wejścia w życie Układu z Schengen oraz jego związek z Traktatem ustanawiającym Wspólnotę Europejską*, [w:] *Układ z Schengen. Współpraca policji i organów sprawiedliwości po Maastricht*, J. Beczała, (red.), Łódź 1998, s. 29-30.

³ K.P. Nanz, *The Schengen Agreement: Preparing the Free Movement of Persons in the European Union*, [w:] *Justice and Home Affairs in the European Union*, Bieber R. and Monar J. (red.), Brussel 1995, s. 30.

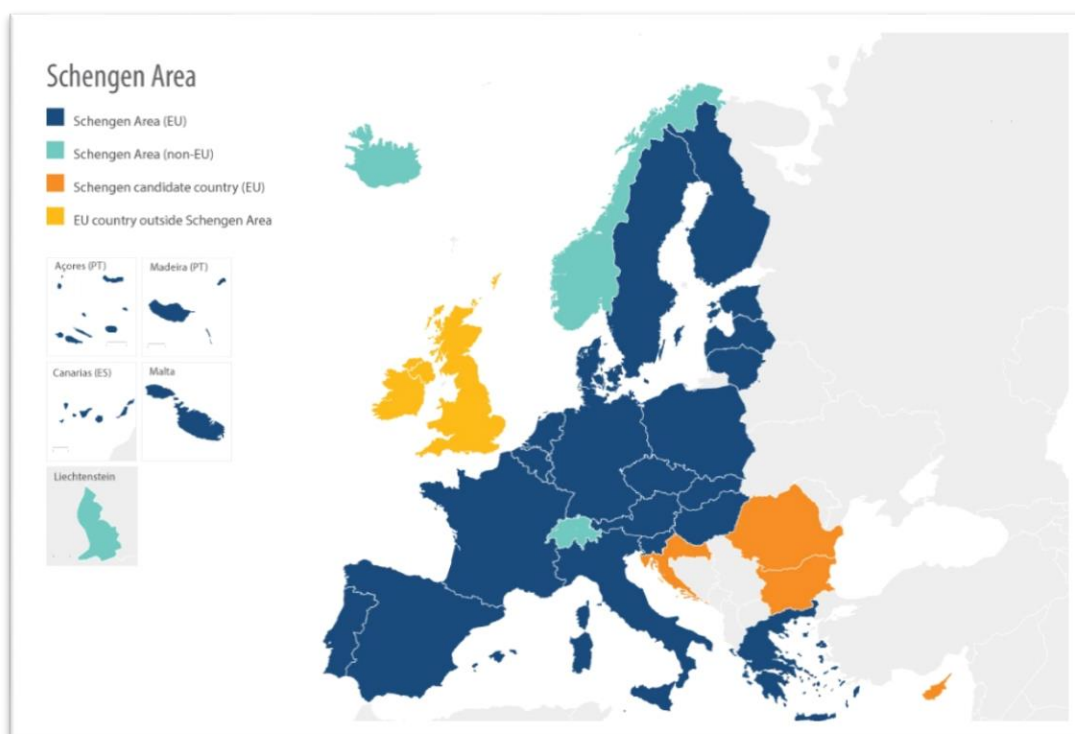
⁴ Gruszcak A., *Schengen – kłopotliwy sukces*, „Nowa Europa. Przegląd Natoliński”, 2014, nr 2.

⁵ P. Wawrzyk, op. cit., s. 41.

⁶ *Integracja europejska. Podręcznik akademicki*, pod red. A. Marszałka, PWE, Warszawa 2004, s. 384.

⁷ *Strefa Schengen: Które państwa do niej należą i które starają się o członkostwo?*, <http://www.europarl.europa.eu/news/pl/headlines/security/20180216STO98008/strefa-schengen-ktore-panstwa-do-niej-naleza-i-ktore-staraja-sie-o-czlonkostwo>, data dostępu: 24.06.2019.

rium państw strefy Schengen, wypracowanie środków służących zapobieganiu nielegalnej imigracji z państw niebędących członkami Wspólnot, zwiększenie poziomu bezpieczeństwa wewnętrznego państw, które zawarły ten Układ, harmonizację przepisów dotyczących kontroli granicznych, a także dotyczących broni i materiałów wybuchowych, środków odurzających i meldowania podróży w hotelach⁸.

Rysunek 1. Strefa Schengen; państwa do niej należące i starające się o członkostwo

Źródło: <http://www.europarl.europa.eu/news/pl/headlines/security/20180216STO98008/strefa-schengen-ktore-panstwa-do-niej-naleza-i-ktore-staraja-sie-o-czlonkostwo>, data dostępu: 24.06.2019.

Istotnym uzupełnieniem i rozwinięciem tej umowy była podpisana w dniu 19 czerwca 1990 r. Konwencja Wykonawcza do Układu z Schengen tzw. Układ Schengen II, który określał warunki likwidacji kontroli na granicach wewnętrznych oraz zakres środków rekompensujących ewentualne zagrożenia dla bezpieczeństwa wewnętrznego, w tym działania dotyczące ustanowienia wspólnych zasad kontroli granic wewnętrznych. Państwa podpisujące Konwencję Wykonawczą zdecydowały się na całkowite zniesienie kontroli na ich wspólnych granicach. Jednak zastrzegły sobie prawo, zgodnie z art. 2 ust. 2 Konwencji Wykonawczej, do ich przywrócenia w razie ewentualnego zagrożenia dla interesów państwa bądź jego ludności⁹. Zgodnie z postanowieniami Konwencji w strefie Schengen kontrole na granicach wewnętrznych mogły być przywracane na następujących zasadach: powodem ich przywrócenia jest sytuacja wyjątkowa (zagrożenie dla porządku publicznego lub bezpieczeństwa); kontrole przywracane na okres ograniczony; przywrócenie kontroli obejmuje czynności kontrolne właściwe dla zaistniałej sytuacji; przywrócenie kontroli zasadniczo wprowadzane jest po konsultacjach z pozostałymi państwami członkowskimi strefy; przywrócenie kontroli nie wymaga zgody pozostałych państw strefy Schengen. Ostatecznie kontrole na wspólnych granicach zniesiono dopiero 10 lat później, kiedy to 26 marca 1995 roku weszła w życie Konwencja Wykonawcza do Układu z Schengen¹⁰.

⁸ P. Wawrzyk, op. cit., s. 44–45.

⁹ Konwencja Wykonawcza do Układu z Schengen z dnia 19. 06. 1990 r. z dołączonym aktem końcowym i wspólnymi deklaracjami, Dz.Urz. WE L 239 z 22.09.2000 r.

¹⁰ Trojanowska-Strzęboszowa M., *Przywracanie kontroli na granicach wewnętrznych strefy Schengen*, [w:] *System Schengen a imigracja z perspektywy Polski i Niemiec*, Warszawa 2014, s. 50-51.

Mechanizmem konsolidującym państwa tworzące schengenśki obszar wspólnego podróżowania jest System Informacyjny Schengen (SIS). Jest to system informacyjny składający się z części krajowej (NSIS) i centralnej technicznej jednostki wspierającej (CSIS), która mieści się w Strasburgu. Bezpośredni dostęp do systemu mają wszystkie placówki na terenie państw strefy zajmujące się obcokrajowcami¹¹. System służy wyszukiwaniu osób i rzeczy na potrzeby kontroli granicznych, policyjnych, celnych, azylowych i pobytowych. Gromadzone są tam dane dotyczące osób (personalia, cechy fizyczne, powód zamieszczenia informacji, wykaz działań, jakie należy wobec danej osoby podjąć itd.) oraz skradzionych, przywłaszczonych lub zaginionych: pojazdów mechanicznych, broni, dokumentów in blanco, dokumentów identyfikacyjnych, banknotów¹². Znajdują się tam informacje nie tylko o osobach, które stanowią zagrożenie, ale także o osobach zaginionych, które ze względu na ich własne bezpieczeństwo należy zatrzymać, informacje o świadkach i osobach, które mają się stawić w sądzie w charakterze podejrzanego oraz którym należy dostarczyć wyrok sądowy, o osobach, co do których istnieje podejrzenie, że planują popełnić ciężkie przestępstwo oraz o osobach bez prawa wjazdu na terytorium Schengen. Jak widać, w praktyce SIS pełni funkcję centralnego rejestru poszukiwawczego¹³.

Schengen – kłopotliwy sukces?

Schengen to synonim swobodnego podróżowania po krajach europejskich, rzeczywistej integracji europejskiej dokonującej się w wymiarze ludzkim, odczuwanej nie tylko przez turystów zwiedzających Europę, ale przede wszystkim przez osoby zmierzające do pracy „za granicą” oraz przedsiębiorców, prowadzących działalność w wielu krajach należących do tego obszaru. Wejście do UE spowodowało gwałtowny wzrost emigracji zarobkowej Polaków, głównie do Wielkiej Brytanii i Irlandii (które otworzyły swoje rynki pracy już w 2004 r.), Niemiec, Holandii, Włoch i Norwegii¹⁴. Według GUS na koniec 2017 r. w państwach Unii Europejskiej przebywało czasowo ok. 2,24 mln mieszkańców Polski.

Oprócz korzyści (przede wszystkim pozytywny wpływ na popyt wewnętrzny) emigracja zarobkowa niesie za sobą także negatywne skutki. Przyczyniła się do niedoboru pracowników w niektórych sektorach gospodarki (np. budownictwie) lub w zawodach wymagających rzadkich kwalifikacji i słabo opłacanych (np. pielęgniarce). Zmniejszyła podaż pracy oraz pogorszyła sytuację demograficzną (emigrowali głównie ludzie młodzi, mający pracę, bardziej przedsiębiorczy i lepiej wykształceni niż przeciętnie w Polsce). Innym negatywnym zjawiskiem związanym z transferami z tytułu pracy za granicą jest obniżanie motywacji do podejmowania pracy przez ich beneficjentów oraz zwiększanie oczekiwań w stosunku minimalnego wynagrodzenia, za które są oni gotowi podjąć pracę.

Zawarcie układu z Schengen było efektem długotrwałego procesu kształtowania wspólnoty europejskiej, rozumianej w aspekcie społecznym, kulturowym i psychologicznym. Świadczyło o zbliżaniu się narodów europejskich i przełamywaniu barier, a także o chęci zacieśnienia transgranicznych powiązań i interesów. Układ z Schengen był także wynikiem ugruntowanego pokojowego ładu w Europie, solidarności, stabilności i dobrobytu państw członkowskich.

Funkcjonowanie strefy Schengen wyznaczyło także nowy poziom współpracy między sygnatariuszami układu. Nie tylko zharmonizowano przepisy krajowe dotyczące ochrony i kontroli granic zewnętrznych, ale również wprowadzono formy transgranicznej współpracy organów ścigania w zakresie przeciwdziałania

¹¹ *Unia Europejska. Leksykon...*, op. cit., s. 638.

¹² *Bezpieczeństwo Polski w perspektywie członkostwa w Unii Europejskiej*, pod red. K.A. Wojtaszczyka, Wydział Dziennikarstwa i Nauk Politycznych Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2002, s. 56.

¹³ *Integracja europejska...*, op. cit., s. 386.

¹⁴ *Informacja o rozmiarach i kierunkach czasowej emigracji z Polski w latach 2004-2017*, <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/ludnosc/migracje-zagraniczne-ludnosci/informacja-o-rozmiarach-i-kierunkach-czasowej-emigracji-z-polski-w-latach-2004-2017,2,11.html>, data dostępu: 24.06.2019.

ujemnym skutkom znoszenia ograniczeń w ruchu osobowym, takim jak nielegalna imigracji, wzrost przemytu narkotyków i broni czy przestępstwa celne i oszustwa. Zacieśniono współpracę policyjną i celną na granicach zewnętrznych strefy Schengen oraz na poziomie wymiaru sprawiedliwości.

Ceną za komfort swobodnego przemieszczania się po obszarze Schengen bez konieczności zatrzymywania się była wzmocniona kontrola na granicach zewnętrznych, a także możliwość odstąpienia od liberalnych przepisów w celu przywrócenia kontroli na granicach wewnętrznych. Problemem pozostaje kwestia suwerenności w warunkach zaawansowanej integracji. W odniesieniu do strefy Schengen dotyczy prawa do wprowadzenia ograniczeń swobodnego przepływu osób, gdy jest to konieczne z punktu widzenia jego interesów.

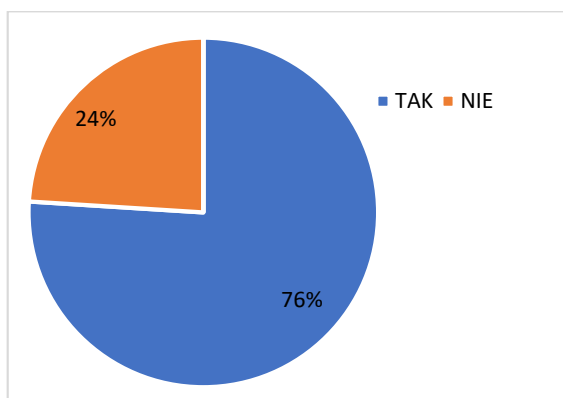
Przywrócenie kontroli na granicach wewnętrznych oznacza w praktyce wyłączenie terytorium danego państwa ze strefy Schengen. Na krajach członkowskich spoczywa obowiązek utrzymywania infrastruktury na granicach oraz gotowość do przywrócenia systemu kontroli granic. Czasowe wyłączenie terytorium danego kraju niesie za sobą negatywne konsekwencje dla praw obywateli UE, ograniczając ich swobodę przemieszczania się po innych państwach członkowskich, a także dla praw cudzoziemców, legalnie przebywających na obszarze Schengen. Zatem przywrócenie kontroli na granicach wewnętrznych powinno być traktowane jako ostateczność, bowiem jest przeciwstawieniem się zasadom integracji i solidarności oraz prawom humanitarnym.

Wyjaśnienia wymaga kwestia otwartości granic i potoczne jej rozumienie jako braku jakiegokolwiek kontroli osób korzystających ze swobody przemieszczania się w strefie Schengen. Podnoszone są głosy, że otwarte granice sprzyjają rozwojowi przestępczości o charakterze międzynarodowym i transgranicznym. Należy podkreślić, że zniesienie kontroli na granicach wewnętrznych nie wpływa na wykonywanie obowiązków przez ograny policyjne w państwach członkowskich. Mają prawo do kontroli policyjnej i celnej, która co prawda nie może być równoznaczna z odprawą graniczną, niemniej jednak przepisy gwarantują szerokie spektrum działań, jakie obejmują, zwłaszcza w zakresie walki z przestępczością transgraniczną.

Analiza wyników badań własnych

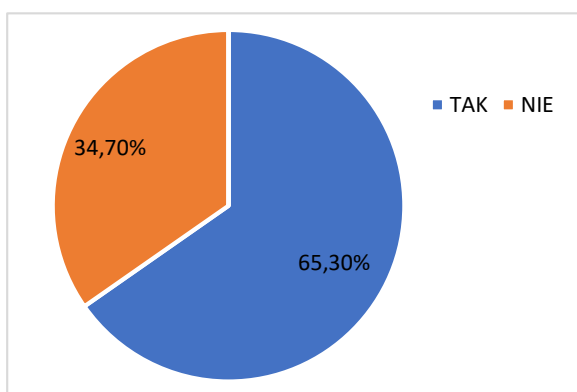
Strefa Schengen jest obszarem, gdzie zniesiona została kontrola graniczna oraz wprowadzone zostały jednolite zasady co do kontroli granic zewnętrznych. Jest to problem czy rozwiązanie dla państw członkowskich? Celem przeprowadzonego metodą sondażu diagnostycznego badania, było poznanie opinii publicznej na temat strefy Schengen. Badaniem została objęta grupa 150 osób. Zróżnicowanie wiekowe oraz klasowe dało obiektywne wnioski.

Zapytano, czy osoby ankietowane spotkały się kiedykolwiek z określeniem „Strefa Schengen”. Badani w liczbie 114 osób, stwierdzili, że znają termin, natomiast 36 nie spotkało się z takowym określeniem (rys. 2). Pytanie drugie miało na celu poznanie, czy od czasu wejścia Polski do UE, ankietowani korzystali z wyjazdów do krajów członkowskich. 98 osób było poza granicami Polski, a 52 nie miało takiej okazji (rys. 3).

Rysunek 2. Odpowiedzi na pytanie:
Czy spotkałeś się z określeniem „Strefa Schengen”?

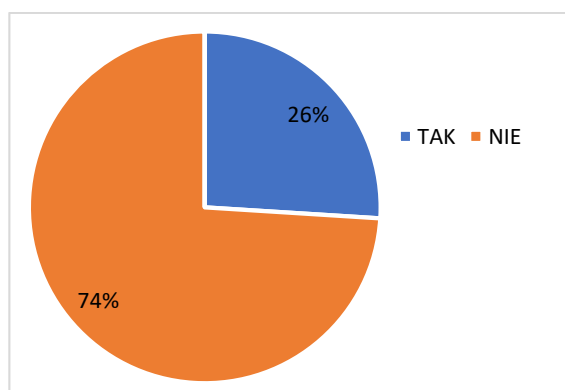
Źródło: badania własne

Rysunek 3. Odpowiedzi na pytanie: *Czy od czasu wejścia Polski do UE korzystałeś z wyjazdów do krajów członkowskich?*

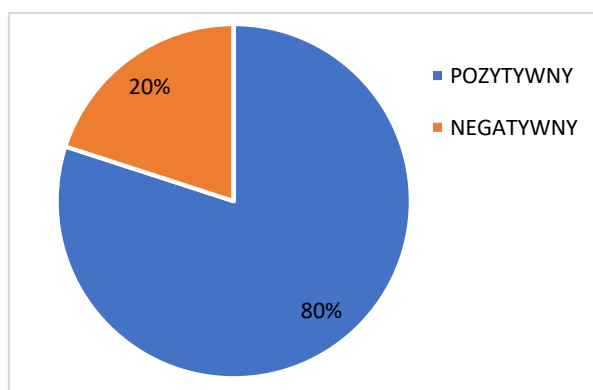
Źródło: badania własne

Następnie pytano, czy przejazd przez granicę sprawił jakieś problemy. Najmniej badanych – 39 osób – uważa, że przejazd był problemem, natomiast 111 twierdzi, że nie był. Zadano również pytanie, czy wg społeczności radomskiej Strefa Schengen jest pozytywnym czy negatywnym aspektem bycia obywatelem UE. Jako pozytywny aspekt postrzega Strefę 120 ankietowanych. W pytaniu piątym zapytano, czy wprowadzenie Strefy Schengen jest ułatwieniem dla rynku turystycznego? 118 osób twierdzi że tak, zaś zaledwie 32 twierdzi że nie.

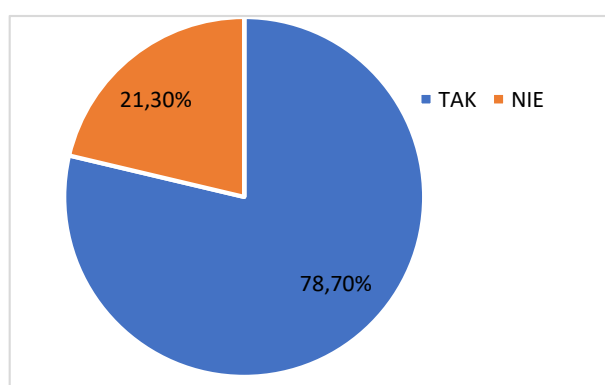
Rysunek 4. Odpowiedzi na pytanie: *Czy przejazd przez granicę sprawiał jakieś problemy?*

Źródło: badania własne

Rysunek 5. Odpowiedzi na pytanie: *Strefa Schengen – pozytywnym czy negatywnym aspektem bycia obywatelem UE?*

Źródło: badania własne

Rysunek 6. Odpowiedzi na pytanie:
Strefa Schengen – ułatwieniem dla rynku turystycznego?

Źródło: badania własne

W świetle wyników przeprowadzonych badań, można wyciągnąć wniosek, że strefa Schengen jest terminem powszechnie znanym. Oczywiście, jak zawsze, są dwie strony medalu, niemniej jednak w przypadku omawianego zagadnienia, w znakomitej większości wypowiedzi utrzymywane są w tonie entuzjastycznym. Respondenci doceniają swobodę przekraczania granic oraz ułatwienia w przemieszczaniu się.

Podkreślić należy, że nastroje te pokrywają się z tymi panującymi 5 lat temu, kiedy obchodzono 10 rocznicę członkostwa w UE. Centrum Badania Opinii Społecznej przeprowadził wówczas badania dotyczące plusów i minusów członkostwa w Unii Europejskiej. Najwięcej respondentów (31%) jako pozytywny aspekt wskazało otwarcie granic i możliwość swobodnego przemieszczania się na terenie Unii. Najważniejszym z punktu widzenia ankietowanych skutkiem otwarcia granic jest możliwość swobodnego podejmowania pracy (a także prowadzenia działalności gospodarczej) w krajach unijnych. Ponadto zwrócono uwagę na swobodę podróżowania po UE, możliwość kształcenia się oraz dostęp do opieki medycznej w państwach Unii¹.

Niemniej jednak strefa Schengen to nie same plusy. Respondenci dostrzegają również negatywne strony współpracy. Niewielki odsetek ankietowanych wyraża swoje niezadowolenie względem Schengen. Nasilający się kryzys związany z uchodźcami oraz niechęć Polaków do przyjmowania migrantów wyrażana w badaniach sondażowych wpływa na odbieranie strefy Schengen przez część społeczeństwa za zagrożenie. Jednocześnie należy podkreślić, że w przeprowadzonych badaniach własnych 20% pytanym odbiera funkcjonowanie strefy Schengen w sposób negatywny, zatem znakomita większość pozytywnie ocenia wpływ jej funkcjonowania.

Podsumowanie

Układ z Schengen to porozumienie między państwami dotyczące zniesienia kontroli na granicach, wprowadzania zasad swobodnego przepływu obywateli oraz wzmocnienia współpracy w zakresie bezpieczeństwa i polityki azylowej. Strefa Schengen jest najbardziej widocznym przykładem europejskiej jedności, sprzyjającym zacieśnianiu więzi gospodarczych między 26 członkami tego obszaru, jak i terenem wzmacniającym turystykę. Schengen wielokrotnie przedstawiane było jako jeden z największych sukcesów integracji europejskiej. Za największych beneficjentów możemy uznać miliony osób korzystających codziennie z prawa do swobodnego przekraczania granicy wewnętrznej, cudzoziemców mogących podróżować po krajach Schengen na podstawie jednolitej wizy oraz przedsiębiorstwa prowadzące działalność gospodarczą w wielu państwach UE.

Zwykło postrzegać się Schengen jako kwintesencję integracji europejskiej, zwłaszcza w wymiarze symbolicznym i gospodarczym. Okresowo przywracane kontrole na granicach wewnętrznych (np. jako odpowiedź jak kryzys migracyjny), nakładanie na państwa zobowiązań, nie zwalniając ich przy tym z odpowiedzialności za kontrolę granic – argumenty te są przytaczane przez sceptyków fenomenu Układu z Schengen. Przeprowadzone badania dowodzą jednak, że pomimo krytyki i kwestionowania funkcjonowania strefy Schengen, sygnatariusze doceniają korzyści wynikające z obecności w owym układzie: redukcja czasu i kosztów transportu towarów w całej Europie, korzyści dla turystów i ludzi mieszkających w miastach granicznych, zaoszczędzenie pieniędzy w kwestii patrolowania granic lądowych.

Problem Schengen tkwi w sposobie myślenia polityków i rządzących w wielu unijnych krajach. Wiąże się on ze wciąż aktualną ideą państwa narodowego, kierującego się klasycznie rozumianą suwerennością i interesem narodowym i traktującym współpracę międzynarodową jako grę, w której nie ma miejsca na remis. Sukces tego projektu jako transgranicznej wspólnoty ściera się z przeciwnikami ponadnarodowych rozwiązań, którzy podważają osiągnięcia integracji w ramach Schengen.

¹ 10 lat członkostwa Polski w Unii Europejskiej, „Komunikat z badań CBOS” 2014, nr 52, s. 8.

Bibliografia

- Bezpieczeństwo Polski w perspektywie członkostwa w Unii Europejskiej*, pod red. K.A. Wojtaszczyka, Wydział Dziennikarstwa i Nauk Politycznych Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2002.
- Czapliński W., *Układy z Schengen*, „Przegląd Zachodni” 1992, nr 1.
- Gruszczyk A., *Schengen – kłopotliwy sukces*, „Nowa Europa. Przegląd Natoliński” 2014, nr 2.
- Informacja o rozmiarach i kierunkach czasowej emigracji z Polski w latach 2004-2017*, <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/ludnosc/migracje-zagraniczne-ludnosci/informacja-o-rozmiarach-i-kierunkach-czasowej-emigracji-z-polski-w-latach-2004-2017,2,11.html>.
- Integracja europejska. Podręcznik akademicki*, pod red. A. Marszałka, PWE, Warszawa 2004.
- Konwencja wykonawcza do układu z Schengen z dnia 14 czerwca 1985 roku*.
- Nanz K.P., *The Schengen Agreement: Preparing the Free Movement of Persons in the European Union*, [w:] *Justice and Home Affairs in the European Union* Bieber R. and Monar J.(red.), Brussel 1995.
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/399 z dnia 9 marca 2016 r. w sprawie unijnego kodeksu zasad regulujących przepływ osób przez granice (Kodeks Graniczny Schengen)*.
- Strefa Schengen: Które państwa do niej należą i które starają się o członkostwo?*, <http://www.europarl.europa.eu/news/pl/headlines/security/20180216STO98008/strefa-schengen-ktore-panstwa-do-niej-naleza-i-ktore-staraja-sie-o-czlonkostwo>.
- Tło historyczne wejścia w życie Układu z Schengen oraz jego związek z Traktatem ustanawiającym Wspólnotę Europejską*, [w:] *Układ z Schengen. Współpraca policji i organów sprawiedliwości po Maastricht*, J. Beczała, (red.) Łódź 1998.
- Trojanowska-Strzęboszowa M., *Przywracanie kontroli na granicach wewnętrznych strefy Schengen*, [w:] *System Schengen a imigracja z perspektywy Polski i Niemiec*, Trojanowska-Strzęboszowa M (red.), Warszawa 2014.
- Wawrzyk P., *Polityka Unii Europejskiej w obszarze spraw wewnętrznych i wymiaru sprawiedliwości*, Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, Warszawa 2007.
- Widmański L., *System Informacyjny Schengen – podstawowy instrument funkcjonowania strefy Schengen*, Edukacja Prawnicza, 2007.
- 10 lat członkostwa Polski w Unii Europejskiej*, „Komunikat z badań CBOS” 2014, nr 52, s. 8.